

Durmuş Hocaođlu

Amerika'nın Gücünün Sınırları

Yeniçađ., “Analiz”., 03 Mart 2006, Cuma., s.13
“Analiz” Sıra No: 363; 2006-025; Mart-01

YENIÇAG

Afganistan ve Irak'ın işgalinden sonra İran'a ve akabinde Suriye'ye karşı girişileceği açıkça belli olmaya başlayan askerî harekâtlar ve son karikatür krizi, Batı ve İslâm-Dođu arasında patlayacağı yazılıp çizilen küresel çaptaki medeniyetler çatışmasının ayak seslerinden başkası olmasa gerektir. Bilhassa, Hz. Peygamber'i alenen tahkîr ve tezyîf eden karikatürlerin bu stratejideki yeri ve önemi de burada iyiden iyiye kendisini ızhar etmektedir; belki birileri bunları bil-kast çizdirmedi, ama öyle olsa bile çok iyi kullanıldı doğrusu. İslâm dünyası kaynıyor — tabiatıyla, kıblesi Mekke'den Brüksel'e ve Brüksel üzerinden Kudus'e dönmeye başlayan Türkiye'nin artık İslâm dünyasının bir parçası olarak görülmemeye başlandığına da dikkat çekmek isterim. Evet; İslâm dünyası kaynıyor, ama bu, henüz bir hiç olacak korkarım, bu gidiş durdurulamayacak olursa; çünkü Amerika, bu coğrafyada ölümüne bir zar atmış vaziyette; bu cehennemden ya daha da büyüyerek çıkacak ya da büyüklük projeleri çökmüş olarak.

Her bakımdan O'nun için de kritik bir süreç; çünkü tâli'in rüzgârı bir kere ters dönerse, kim bilir belki de burası Amerika'nın Viyana kuşatması olur.

Bu noktada, Amerika'nın gücünün sınırlarını tartışmak faydalı olacaktır muhakkak: Amerika, yayıla-yayıla, nereye kadar?

Her şeyden önce şuna dikkat edilmesi gerekmektedir: Her büyük gücün bir yükselişi vardır ve bir de inişi, zevâli. Konu ile ilgili tarih felsefesi ve diğer disiplinlerin en baş ağrıtan alan sorularından birisini, bu iniş ve çıkışların belirli bir kaanuniyetinin olup-olmadığı ve varsa bilinip bilinemeyeceği mes'elesinin teşkîl ettiği mâlum olduğu gibi, bugüne dek kimsenin bu mes'eleye kat'î bir hall tarzı getirmeğe muvaffak olamadığı da mâlûmdur; ancak, bütün bu menfî mâlûmlara karşılık, yine kat'iyetten uzak olmakla birlikte, bir müsbet mâlûmdan da söz edebiliriz: İlkin, her güç de bir gün düşer, bu bir. İkincisi, her düşen gücün, kritik olduğu söylenebilecek bir noktası vardır; bir bakıma “kader noktası”, “dönüm noktası” veya “kırılma noktası” olarak da anılabilecek bu noktaya varan bir güç, artık kolaylıkla kendisini toparlayamamakta, gerisin geriye doğru çekilmekte, büzülmekte ve hattâ çok örneğinde görüldüğu üzere, külliyyen ademe münkalib olarak vücûdu sona ermektedir. Ancak, büyük güçlerin düşüşündeki kırılma noktasının bir ilgi çekici özelliği de, mâhiyeti gereği, gücün, yükselmesinin zirvesinde iken bu bunalımlı döneme girmesidir; tabiatıyla, dakîk bir zekâ, aslında bunun mes'elenin mâhiyetinden ileri geldiğini farkedecektir: Durmak için en üst noktaya kadar varmak, diyalektiksel bir süreç olduğundan, durma noktası aynı zamanda yükselmenin de âzâmî noktası olmaktadır. Ne var ki, bu, kırılma noktası ile durma noktasının özdeş olduğu, yâni, büyük gücün hemen o lâhzada gerilemeye başlayacağı şeklinde anlaşılmalıdır; nitekim, bunalımlı döneme giren büyük güç, ekserî hâllerde, bu döneminde de daha bir müddet yükselmeye devam etmektedir ki bu da, hâriçten bakıldığında çürümenin başlangıcının farkedilememesine yol açmaktadır: Osmanlı'nın, duraksama tarihi olarak kabûl edilen 1576'dan sonra da daha bir müddet yükselmeye devam etmesi gibi.

Bu kırılma noktasına varıp da hazîn âkıbetin başlangıcı ile karşılaşan güç, bir kere gerisin geriye gitmeye başlayınca, bu defa, mevcûdu muhâfazaya yönelik olarak müdâfaaya çekilmekte ve ilerleme dönemindeki birçok kazanımları da artık kendisi için git-gide taşınamaz yük hâline dahi gelebilmektedir.

Tarihteki birçok büyük gücün işbu “dönüm noktası”nın (inversion point), yine bir kat’iyet taşımamakla ve tartışmaya açık olmakla berâber, tarihlenmesi şu veya bu şekilde yapılabilmektedir; Osmanlı için Sokollu Mehmet Paşa’nın şehîd edildiği tarih olan 1576 gibi. Ya Amerika’nın? Acaba yükselen güç olan Amerika’ için dönüm noktası çağı geldi mi, yoksa daha henüz belirsiz, çok uzak bir ufukta mı?

Bu konuda dikkat çekici bir tahmîn, erkence sayılabilecek bir tarihte, 1976’da, J. Gimpel tarafından yapılmıştır. Gimpel, yapmış olduğu birtakım hesaplarını gözlemleri ile karşılaştırdığında, sivil değerlerde ve savaşçı ruhta gerileme, estetik değerlerde yücelme, GSMH’deki sınırlı büyüme v.b. sebeplere binâen, Amerika için “çöküş, yaşlılık dönemi”nin tarihinin 1971 olarak belirlenebileceğini ileri sürmektedir[1]. Yakın zamandaki en dikkat çekici düşünce ise, C. A. Kupchan’dan gelmiştir. “Amerikan Çağının Sonu” isimli eserinde[2], bir tarih felsefesi geliştirmeye çalışan Kupchan, *nomadik dönem, erken zirâî dönem, zirâî dönem, sînâî dönem ve dijital dönem* olarak beş safhaya taksîm ettiği insanlık tarihinin son safhasında çöküşün de geleceğini ileri sürmekte; Amerika’nın ise bu son safhayı yaşamakta olduğunu iddia etmektedir.[3]

[1] Jean Gimpel., *Ortaçağda Endüstri Devrimi.*, Çeviri: Nazım Özüaydın., Tübitak Yay., Ank. 1996., s.240;

[2] Charles A. Kupchan., *The End Of The American Era: U.S. Foreign Policy and the Geopolitics of the Twenty-first Century.*, Knopf, NY 2002;

[3] Bu eserin bir kritiği için, bkz.: Kalman Glantz., *Human Nature Review.*, Vol.3, 2003, pp.124-125

